

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Компоненти	Опис
	- використання сучасних економічних інструментів.
Контроль	- аналіз виконання програм та планів діяльності будівельного підприємства; - оцінка фінансового стану підприємства; - аудит.

Будівельні компанії функціонують у швидко змінюваному середовищі, яке характеризується нестабільністю та динамічними трансформаціями. Ці умови змушують керівництво компаній швидко адаптуватися та знаходити нові шляхи розвитку в умовах змін зовнішнього середовища.

Різноманітні фактори впливають на фінансовий стан підприємства та його основні функціональні компоненти. Для покращення ефективності системи економічної безпеки будівельних компаній доцільно поєднувати кілька підходів до оцінки фінансового стану та використовувати різні інструменти управління.

Список використаних джерел:

1. Татар М.С. Інструментарій оцінювання рівня ресурсного потенціалу підприємств будівельної галузі України. Бізнес Інформ. 2016. № 3. С. 123-130.
2. Фоміченко І.П. Формування системи управління економічної безпеки на підприємствах України. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. 2013 № 3 (23). С. 57-66.
3. Audit: local and global aspects: collective monograph /scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2023. p. 11 – 31. ISBN 978-966-654-705-0

Аліна КОЗАРЄВА

магістр

Одеський національний університет

м. Одеса, Україна

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні в умовах ринкових відносин діяльність будь-якого підприємства зводиться в кінцевому підсумку до отримання максимального прибутку від провадження господарської діяльності. Правильне управління витратами на підприємстві дає змогу отримати найбільший ефект та з найменшим обсягом витрат, економією всіх видів ресурсів. При такому управлінні передбачається пошук шляхів зниження витрат та забезпечення отримання прибутку в найбільшому розмірі.

Основна частка витрат на підприємстві становлять операційні витрати, саме тому для них приділяється особлива увага, адже оцінка їх величини та структури на постійній основі

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

дає можливість на існування ефективної системи управління. Операційна діяльність підприємства є його основною діяльністю, яка стосується виробництва та реалізації продукції, товарів, робіт або послуг. Операційна діяльність є основною метою створення суб'єкта господарювання, також вона забезпечує основну частину його доходу. Також до операційної діяльності включаються інші види діяльності, що не відносяться до інвестиційної чи фінансової діяльності [2].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (далі - НП(С)БО) містить визначення поняття витрат, як зменшення економічних вигод через вибуття активів чи збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу [1].

У науковій економічній літературі поняття витрат є розповсюдженим, але при цьому єдиної думки стосовно трактування поняття «витрати» немає. В ході дослідження матеріалу, ми виявили, що вчені та науковці трактують дане поняття з різних підходів.

Бугинець Ф.Ф. трактує витрати як загальноекономічну категорію, що показує використання речовин, сил при провадженні господарювання. Професор розрізняв дані поняття у бухгалтерському обліку від поняття загальноекономічного. Витрати в економічному розумінні він характеризував як «затрати втрачених можливостей», тобто грошові кошти, які можливо було отримати в разі використання найбільш вигідного варіанту витрачання наявних ресурсів [3].

Гладких Т.В. характеризує поняття «витрати» як відтік активів або виникнення кредиторської заборгованості при відвантаженні, провадження господарської діяльності, здійснення інших операцій основної діяльності підприємства [4].

В своїй праці Дерій В. характеризував витрати як повністю або частково використані в процесі провадження підприємницької діяльності запаси, необоротні активи, трудові ресурси, також погашення зобов'язань перед бюджетом, зобов'язань перед кредиторами та іншими учасниками господарювання.

Витрати (затрати) – це зменшення активів чи збільшення зобов'язань, або поєднання першого та другого в процесі виробництва та постачання товарів в рамках господарської діяльності підприємства – зазначали в своїй праці Чижевська Л. В., Зеленіна О. О. та Романенко С. В.

Лень В. С., Гливенко В. В. вважали витратами – спожиті затрати, а саме зменшення активів або збільшення зобов'язань підприємства у процесі провадження господарської діяльності з метою отримання доходу в звітному періоді.

Отже, на основі наведених трактувань поняття «витрати» можна прослідити деякі розбіжності, що виникають, в основному, через індивідуальні погляди кожного автора, через контекстуальну специфіку тощо. При використанні даних понять в окремих випадках, слід враховувати ці розбіжності.

Сьогодні українські підприємства функціонують в складних умовах, тому перед ними постає задача в посиленому контролі за доходами та витратами, та розробці дієвих систем управління ними. Ведення обліку доходів та витрат в розрізі різних груп та підгруп є для

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

підприємства важливою інформаційною базою з метою ефективного управління ним.

В науковій літературі існують різні підходи для класифікації доходів та витрат. Основу класифікації за видами діяльності покладено у фінансовому обліку.

Досить цікавий підхід до класифікації витрат на підприємстві запропонував кандидат економічних наук, професор Франц Бугинець. Свою класифікацію витрат він запропонував для бухгалтерського, управлінського та фінансового обліку. Отже, в основу класифікації операційних витрат покладено такі ознаки:

- за статтями калькуляції;
- за елементами витрат;
- за способом їх включення до витрат (поділ на прямі та непрямі витрати);
- за впливом обсягу продукції (поділ на змінні та постійні витрати);
- за функціональним призначенням;
- за звітними періодами (витрати звітних періодів, витрати майбутніх періодів)[3].

Спосіб групування витрат за вищезазначеною класифікацією, тобто за статтями калькуляції дає можливість визначити цільове використання витрат, також отримати інформацію щодо місця виникнення відповідно до продукції, що була виготовлена (або послуги).

Поділ за даною ознакою дає змогу заощадити витрати чи запобігти перевищенню витрат на підприємстві. Це показує вплив окремої статті витрат на собівартість продукції (робіт, послуг), надає можливість керівникам підприємств відстежувати виконання планів витрат на продукцію не лише в цілому по підприємству, а й на одиницю продукції та певними визначеними напрямками витрат.

Одним із критеріїв групування витрат операційної діяльності є поділ за економічними елементами. Їх поділ відбувається через групування економічно однорідних витрат.

Поділ витрат за економічними елементами дає змогу визначити потребу в оборотних та основних засобах, дає можливість встановити кількість засобів, що було витрачено під час виробництва незалежно від виробництва, а також незалежно від цілей використання. Такі витрати стосуються лише операційної діяльності суб'єкта господарювання, дають можливість здійснювати аналіз складу, структури витрат, а також аналіз їх ефективності. З метою поділу витрат операційної діяльності за елементами виділяють такі складові: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати [1].

Вищезазначений поділ наведено в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (НП(с)БО) 16 «Витрати», а також в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Поділ витрат за елементами наявний тільки в межах операційної діяльності, так як в процесі цієї діяльності створюється додаткова вартість, як правило. А у фінансовій діяльності відбуваються зміни величини власного та позикового капіталів, до витрат інвестиційної діяльності входить уцінка, списання необоротних активів, зменшення корисності активів тощо.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Вивчаючи різні підходи до класифікації витрат, які наведені у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі, можна надати пропозиції щодо класифікації витрат за різними ознаками (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація витрат операційної діяльності

Класифікаційні ознаки	Поділ на види витрат	Напрями для використання класифікаційних ознак
За способом віднесення вартості на продукцію (роботи, послуги)	- прямі витрати (що пов'язані з виробництвом окремих видів продукції, відносяться на одиницю продукції); - непрямі витрати (витрати, що пов'язані з виробництвом різних видів продукції на підприємстві);	управлінський, та фінансовий облік; звітність (фінансова); прийняття управлінських рішень.
За центрами виникнення витрат на виготовлення продукції	- Витрати за службами та структурними підрозділами (тобто за місцями відповідальності, що виділяються в окремі об'єкти обліку); - витрати за цехами, дільницями.	визначення виробничої собівартості продукції; контроль та управління витратами виробничих ресурсів.
По відношенню до виробничого процесу	- основні витрати (витрати, що безпосередньо відносяться до процесу виготовлення готової продукції); - накладні (витрати, що стосуються управління та обслуговування виробництва).	Економічний аналіз; планування; управлінський облік.
Вплив обсягу виробництва на рівень витрат	- умовно-змінні витрати; - умовно-постійні витрати; - граничні витрати (приріст чи скорочення витрат на одиницю продукцію в залежності від зміни обсягу у виробництві чи продажів більше, ніж на одиницю продукцію).	Прогнозування виробничих витрат; облік, планування, аналіз собівартості продукції; вибір економічної політики тощо.
За періодом (календарним)	- поточні витрати; - витрати майбутніх періодів; - одноразові витрати; - довгострокові витрати.	Для рівномірного, повного відображення витрат в собівартості.

Джерело: складено автором за даними [4]

Отже, сьогодні поняття «витрати» є питанням дослідження багатьох вчених та науковців, серед трактувань яких можна прослідити деякі розбіжності, що виникають, в

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

основному, через індивідуальні погляди кожного автора, через контекстуальну специфіку тощо. Також наряду з цим, класифікаційних ознак щодо поділу витрат існує дуже багато, і кожна з них має місце бути.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Кулакова С., Ткаченко А., Разно А. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2023. № 1 (8). С. 40-48. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/12350/1/21679-Article%20Text-39520-1-10-20230502.pdf> (Дата звернення 30.11.2024 р.)
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута». 2009 р.
4. Гладких Т.В. Фінансовий облік. К.: Центр учбової літератури, 2017. 480с.

Катерина КУЗЬМІНСЬКА

студентка

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

**ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ НА
ВИРОБНИЦТВІ**

У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) відіграє дедалі важливішу роль у розвитку бізнесу, зокрема у сфері виробництва. Його застосування допомагає підприємствам не лише залишатися конкурентоспроможними, а й суттєво знижувати витрати завдяки ефективнішому управлінню ресурсами, автоматизації процесів та прогнозуванню можливих ризиків.

Одним із найвагоміших способів оптимізації витрат є аналіз великих обсягів даних. Завдяки ШІ підприємства отримують можливість швидко обробляти та аналізувати інформацію, виявляти приховані закономірності та проблеми у виробничих процесах. Наприклад, алгоритми машинного навчання здатні ідентифікувати найменш ефективні операції, визначати причини затримок або перевитрат, а також пропонувати шляхи покращення. Такі інструменти значно прискорюють прийняття рішень та зменшують ймовірність помилок, які можуть коштувати компанії значних ресурсів.